

NEMİDE

-HALİD ZİYA UŞAKLIGİL-

Açıklama ve Notlar

Selçuk Karakılıç

YAYIN NU: 1548

EDEBÎ ESERLER: 805

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-964-3

www.otuken.com.tr

otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ.SAN.VE.TİC.A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk. Güven İş
Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

HALİD ZİYA UŞAKLIGİL, 1865'te İstanbul'da doğdu. Uşşâ-kizâdeler diye bilinen ve bir kolu İzmir'e yerleşen aileye mensup Halid Ziya, halı tüccarı Halil Efendi ve Behiye Hanım'ın oğludur. Halid Ziya, ilk eğitimine Mercan'daki mahalle mektebinde başlamış ve sonra Fatih Askeri Rüştiyesi'ne kaydolmuştur. Ancak babası Halil Efendi, Uşak'tan İzmir'e taşınınca eğitimine İzmir Rüştiyesi'nde devam eden Halid Ziya, Fransızca öğrenmiş ve Fransız edebiyatıyla ilgilenmiştir. Fransız edebiyatından çeviriler de yapmaya başlayan Uşaklıgil, 1886'da çıkarmaya başladığı *Hizmet* gazetesıyla iyiden iyiye tanınmıştır. Özellikle Fransızcadan telif ve çeviri romanlarıyla İstanbul'da adını duyuran Halid Ziya, *Mekteb* ve *Servet-i Fünûn* dergilerinde yazmaya başlamış, aynı zamanda farklı devlet kurumlarında memur olarak çalışmıştır. Fakat asıl şöhretini *Mai ve Siyah*'ın *Servet-i Fünûn*'da yayımlanmasıyla elde eden Halid Ziya, sonraki yıllarda Edebiyat-ı Cedide'nin en önemli romancısı olmuştur. Memuriyet hayatı boyunca farklı kurumlarda çalışan *Mai ve Siyah*'ın yazarı bir ara Reji Komiserliği'nde çalışmış, ardından Dârülfünun'da Batı edebiyatı tarihi ve estetik dersleri vermiştir.

Sultan Reşad'ın Osmanlı tahtına çıkmasından sonra İttihat ve Terakki hükûmeti tarafından Mabeyn Başkâtibi olarak sarayda görevlendirilen Halid Ziya, politikaya girmiş ve 1911'de Âyân Meclisi üyesi olmuştur. Mabeyn Başkâtibi görevinden ayrıldıktan sonra hatıralarını *Saray ve Ötesi* isimli kitapta toplayan Halid Ziya, dönemin iktidar partisi İttihat ve Terakki'nin görevlendirmesiyle 1913'te Paris'e ve Bükreş'e, 1914'te ise tedavi için Almanya'ya gitmiştir. Yıllar sonra Yeşilköy'deki köşkünde inzivaya çekilen Halid Ziya, oğlu Halil Vedat'ın intiharından sonra *Bir Acı Hikâye* ismiyle bu trajik ölümü anlatmıştır. 27 Mart 1945'te İstanbul'da vefat eden Halid Ziya Uşaklıgil'in Türk edebiyatına bıraktığı seçkin eserlerden bazıları şunlardır:

Roman: *Sefile; Nemide; Bir Ölüünün Defteri; Ferdi ve Şürekâsı; Mai ve Siyah; Aşk-ı Memnu; Kırk Hayatlar; Nesl-i Ahir.* **Hikâye:** *Bir Muh-tıranın Son Yaprakları; Bir İzdivacın Tarih-i Muaşakası; Deli; Bu muydu; Heyhat; Bir Yazın Tarihi; Küçük Fıkralar; Solgun Demet; Bir Şi'r-i Haya-l; Sepette Bulunmuş; Bir Hikâye-i Sevda; Hepsinden Acı; Aşka Dair; Onu Beklerken; İhtiyar Dost; Kadın Peñçesi.* **Mensur Şiir:** *Mensur Şiir-ler; Mezardan Sesler.* **Hatıra:** *Kırk Yıl, Saray ve Ötesi, Bir Acı Hikâye.*

BİRKAÇ SÖZ

Henüz on yedi yaşlarındaydım, İzmir’de arkadaşım Tefvik Nevzat’la beraber birinci defa olarak gayriresmî¹ bir gazete tesis² ettik: *Hizmet*. Ben yazmak hevesleriyle yazar tutuşur bir gençtim, hemen ilk nüshadan³ başlayarak birçok şeyler karalamaya başladım, o meyanda bir büyük roman: *Sefile*. Bu roman bitince Recaizade Üstad Ekrem’in teklifi üzerine gazeteden kesilmiş tefrikaları⁴ kendisine gönderdim, o da hemen Encümen-i Teftiş ve Muayene’ye⁵ vermiş. Epeyce uzun süren bir intizardan⁶ sonra encümenin, “Şe’air-i İslâmiyeye mugayiretinden dolayı neşri⁷ caiz değildir” kaydıyla roman bana iade olundu. Şe’air-i İslâmiyeye mugayir görünen, romanın başlıca kahramanı Mazlume ismindeki Türk kızının fuhuşun çamurlarına düşmüş olmasıydı. Encümen azası⁸ mezarlarından başlarını kaldırıp da bugünün hâline bir baksınlar. Hatta o gün İstanbul’un bütün tenha sokakları o zavallılarla doluydu.

¹ Resmî olmayan

² Kurmak

³ Sayı

⁴ Yazı dizisi

⁵ Sansür Komisyonu

⁶ Bekleme

⁷ Yayımlama

⁸ Üye

Sefile bitince ben arasına bir fasıla¹ koymadan bir ikinci romana başladım: *Nemide*. *Sefile*'nin akıbetine² vâkıf³ olan maarif⁴ müdürü -ki zekâsıyla, ateşin⁵ fitratıyla⁶ tanınmış Tahsin Bey'di- gelip beni matbaada gördü ve “*Sefile*'yi İstanbul'a göndermemeliydin. Onu bana verseydin ben tab'ına⁷ ruhsat⁸ verirdim. Hatta şimdi bile bu mümkündür” dedi.

Ben teşekkür ettim; fakat encümen müsaade vermemişken maarif müdürünün böyle bir cesareti fena neticeler verebileceğinden bahsederek teklife muvafakat⁹ etmedim. Zaten romanın iyi olmadığına kanaat getirmiş olduğumdan onun öylece metruk¹⁰ kalmasını tercih ettim, yalnız ilave ederek:

— Bu lütfu *Nemide* hakkında yapınız, dedim.

Cesur Tahsin Bey, *Nemide* için değil, onu takip eden eserlerim için de mesuliyeti yüklenerek ruhsat vermekten çekinmedi, işte o sayede *Nemide* 1307* senesinde, yani bundan yarım asır evvel kitap olarak İzmir'de basıldı ve İstanbul'a gönderilerek kabı Âlem Matbaası'nda basıldıktan sonra neşir olundu.

Gerek ondan ve gerek onu takip edenlerden dolayı hiçbir mesuliyet çıkmadı. *Sefile* ile *Nemide* tefrika edilirken ben on yedi, on sekiz yaşlarındaydım. O zaman, galiba şimdi de başka türlü değil, gençler pek cesurdular.

¹ Ara

² Son, sonuç

³ Öğrenme, bilme

⁴ Eğitim

⁵ Coşkun, taşkın

⁶ Yaratılış sahibi

⁷ Yayınlanmak

⁸ İzin, onay

⁹ Onay

¹⁰ Terk edilmiş, köşede

*** 1889/1890

Sefile'yi öylece metruk bir hâlde bırakmış olmaktan bugün nadim¹ değilim. Belki *Nemide* için de öyle yapmalıydı. Gariptir ki bu roman, bugün Türk edebiyatını tezyin² eden yüzlerce romanın arasında ismi anılmaya değer bir eser olmamakla beraber, o zaman pek büyük bir rağbete mazhar oldu ve müellifine³ her taraftan iltifatlar, tebrikler kazandırdı.

İzmir'de yazılan bu romanlar -ki sırasıyla tefrika hâlinde kalan *Sefile*'den sonra, *Nemide*, *Bir Ölüünün Defteri* ve *Ferdi ve Şürekâsı*'dır- beni yirmi üç yaşına kadar götürmüş oldu. O zamandan beri yarım asırdan fazla bir müddet geçti ve bu müddet içinde Türk sanat kabiliyetinin her sahada gözleri kamaştıran inkişafı⁴ roman nev'inde⁵ de yüzlerce üstatların zuhuruna⁶ imkân verdi. İzmir'de henüz tekâmül⁷ devresini aşmamış olan ve henüz bir çocuk denecek yaşta bulunan bir yazı mübtedîsinin⁸ bu eserleri o tarihten sonra intişar eden emsalinden hiçbirisiyle mukayeseye tahammül edemez.

O eserleri kendilerinden sonra yazılanlarla değil, onlardan evvel yazılmış olanlarla ölçmek lazımdır. Edebiyat tarihiyle meşgul olan ihtisas⁹ sahipleri de bunlara ancak o bakımdan bir ehemmiyet veriyorlar ve bunları bir dönüm noktası olarak telakki ediyorlar. Sahte bir mahviyete¹⁰ lüzum görmeksizin onların da muharriri¹¹ teslim eder ki, bu

¹ Pişman

² Süsleme

³ Yazar

⁴ Gelişme, değişme

⁵ Çeşit, tür

⁶ Ortaya çıkma

⁷ Olgunluk

⁸ Bir işe başlayan, acemi

⁹ Uzman

¹⁰ Alçakgönüllülük

¹¹ Yazar

romanlar Garp tarzında roman nev'inin Türkçede ilk numunelerini¹ vermişler ve lisan hususunda da bu nev'e en uygun bir ifade tarzını bulmuşlardır. Bunlarda bir meziyet varsa ancak bundan dolayıdır.

Türk irfanına pek mühim hizmetler gösteren münever² ve sahib-i kalem³, tâbi⁴ İbrahim Hilmi Çığıracan bu İzmir mahsulü romanlarını yeni yazı ile basmak arzusunu izhar⁵ edince beni ikna etmek için dedi ki: "Bunlar sonradan yazdığınız büyük romanlarla hikâyeler için bir hatt-ı vasil⁶ teşkil eder. *Sefile*'den başlayarak *Nemide*'de tekâmül devresine girmeye başlayan ve *Bir Ölü'nün Defteri* ile *Ferdi ve Şürekâsı* romanında artık ileride yazılacak eserleri haber veren meziyetler keşfolunan bu mahsuller, bir zincirin iki kısmını birbirine bağlayan halkalar kabilindedir⁷. Bunların yeni yazı ile basılması edebiyat tarihinin bir boşluğunu dolduracaktır."

Bu mütalaa⁸ üzerine ben de *Nemide*'den başladım. Onu elli küsur yıldan beri tekrar görmemiştim. Her şeyden evvel gördüm ki, Edebiyat-ı Cedide'nin süslü ve ağdalı lisanından bunda bir eser yok. Sadeleştirilmeye ve bugünün diline uydurulmaya muhtaç olan yerler pek az... Sonra gördüm ve görürken kendi kendime gülümsedim ki, kitap baştan aşağı beceriksizliklerle dolu. Eseri tekrar gözden geçirmeye mecbur olunca âdeta çocukluğuna ait resimleri temaşa⁹ eden bir olgun adam hâlindeydim. Hatta bir aralık bunun ve bundan sonrakilerin yeniden basılmasını pek

¹ Örnek

² Aydın

³ Kalem sahibi, yazar

⁴ Yayıncı

⁵ Açığa vurma, meydana çıkarma

⁶ Ulaşma, varma çizgisi

⁷ Tür

⁸ Düşünce, görüş

⁹ Seyretme

muvafilek¹ görmeyerek vazgeçmek üzereydim. Yine tâbi'in ısrarı bana cesaret verdi. İyi mi oldu, fena mı oldu? Ona karar verecek olan ben değilim.

Halid Ziya UŞAKLIGİL

¹ Uygun

TATLI, hafif bir tebessüm ince dudaklarını açtı, bu melekane¹ handeyi² derince bir nefes takip etti. Kudretin en mükemmel bir sanat numunesi³ olan başını altından bir taç gibi tezyin⁴ eden saçlarından seri ihtizaz⁵ seyyaleleri⁶ cereyan etti; şiir ile ulviyetten⁷ mürekkep⁸ ruhanî bir âleme nazır⁹ olan gözlerini setr¹⁰ eden perdeler betaetle¹¹ kalkarak bir çift mai göz arz etti. Bu gözler, piş-gâhında¹² bağteten¹³ açılan hakikat âleminden tehaşi¹⁴

* *Nemide*, Halid Ziya Uşaklıgil'in İzmir dönemi romanlarından biridir. *Se-file*'den sonra yazdığı ikinci İzmir dönemi romanlarından olan *Nedime*, *Hizmet* gazetesinde 22 Ekim 1887-19 Haziran 1898 tarihleri arasında yazı dizisi olarak yayımlanmıştı. Aradan dört yıl geçtikten sonra kitaplaştırdığı *Nemide*'yi Halid Ziya, 1943 yılında tekrar, ancak sadeleştirerek neşretmiştir. Bu eser, 1943 baskısı dikkate alınarak hazırlanmıştır.

¹ Melek gibi

² Gülme, gülüş

³ Örnek

⁴ Süsleme

⁵ Titreme

⁶ Akım, dalga

⁷ Yücelik, büyüklük

⁸ Meydana gelen, oluşan

⁹ Bakma, bakış

¹⁰ Örtmek

¹¹ Ağır davranmak

¹² Ön

¹³ Birdenbire, ansızın

¹⁴ Korku

ile mümtezic¹ taaccüb² alâimi³ izhar⁴ ediyordu. Genç kız uyandı...

Bir müddet yatağının içinde hareketsiz, mütefekkir⁵, vücudu hafifçe öne mail⁶, gözler meçhul bir noktaya merkûz⁷ olduğu hâlde durdu, düşündü... Şüphesiz, kaybolmuş bir hayali, mahvolmuş bir saadeti düşünüyordu!..

Yarı şeffaf tül den bir gömleği kollarını dirseklerine, gerdanını bir çift gümüş kürreciğin mukaddimesine⁸ kadar açık bırakıyordu. Perişan saçları; müdevver⁹, üryan¹⁰ omuzları üzerinde mütemevvic¹¹ bir yığın teşkil ediyordu. Şu anda genç kız vücudunu ihata¹² eden beyaz tül içinde bulutlara bürünmüş bir melek kadar şairane, ruh-perver bir letafet¹³ arz ediyordu.

Birdenbire yataklıktan atladı. Yalnız genç kızlara mahsus seri¹⁴ bir hareketle ayaklarıyla terliklerini arayarak omuzlarının üzerine kısa ve ince bir kürkü mühmilane¹⁵ aldı. Odasının şehnişine¹⁶ açılan kapısına koştu, kanatları açtı.

¹ Karışmış, kaynaşmış

² Şaşırma

³ İzler, nişanlar

⁴ Gösterme, meydana çıkarma

⁵ Düşünceli

⁶ Eğilmiş, meyletmiş

⁷ Dikilmiş, saplanmış

⁸ Başlangıç

⁹ Yuvarlak

¹⁰ Açık, çıplak

¹¹ Dalgalı

¹² Çevrelemek, kuşatmak

¹³ Ruha ferahlık veren güzellik

¹⁴ Hızlı

¹⁵ Öylesine

¹⁶ Balkon

Muattar¹, hafif bir rüzgâr genç kızın taze rayihasıyla² dolu olan odaya müştakane³, mütehalikane⁴ hücum etti.

Nemide şehnişine çıkararak şarka atfı nazar⁵ etti, çehresinde itminan⁶ alâimi⁷ görüldü: Güneş ufukta henüz görünmüş, tulû yeni başlamıştı.

Her sabah penceresini açarak tulûu, mevcudatın güneşe tebessümler yollayarak ihtiramını⁸ seyredirdi. Bu âdet onun için şiddetli bir ihtiyaç, terki mümkün olmayan bir tabiat olmuştu.

Güneş, baharın nemli bulutları arasından giryelerle⁹ mestur¹⁰ bir tebessüm gibi parlayarak telâtum-ı envarı¹¹ semanın reng-i laciverdîsi, sahranın yeşil sütresi¹² üzerine neşrediyor¹³, ufuk üzerinde azametle¹⁴ yükseliyordu.

Genç kızın nazarı¹⁵ birer bedi' şiiir heyetini alan tabiatı müştakane¹⁶, meftunane¹⁷ dolaştı.

Şeffaf bir sisle mestur¹⁸ çimenlerin, bir iki katre jalenin¹⁹

¹ Güzel kokulu

² Koku

³ Hasretle

⁴ Telaş, acele etmek

⁵ Bakmak

⁶ Emniyet, güven

⁷ İz, nişan

⁸ Saygı

⁹ Gözyaşı

¹⁰ Saklı, gizli

¹¹ Işıkların kanatları

¹² Perde, örtü

¹³ Yayılmak

¹⁴ Büyüklük, debdebe

¹⁵ Bakma, bakış

¹⁶ Arzuyla, can atarak

¹⁷ Tutkuncasına, kendinden geçercesine

¹⁸ Örtülü

¹⁹ Çiy, şebnem

sıkleti¹ altında mütemayil² çiçeklerin üzerinden hafif bir buhar, güneşi tes'id³ için bir mukaddes günlük gibi asımana suud⁴ ediyordu.

Biraz evvel ufukta azîm⁵, muhibbir ateşten küre şeklinde parlayan güneş, şimdi semanın derin, uzak bir köşesinde bir parlak nokta gibi parlıyordu.

Sema; nurlara, ziyalara istiğrak⁶ etmiş şeffaf bir reng-i laciverdîden ibaret kalmıştı.

Garip bir kuvve-i mıknaşiye⁷ genç kızın nazarını kuşa peyrev⁸ etti. Şehnişinin⁹ yanında, dalların arasında mesut bir aileye mülecca olan saadet yuvasına kadar sevk etti. Nemide gözünün önündeki şefkat levhasını temaşaya¹⁰ daldı. Yavruların anası başka bir gıda aramak üzere tekrar uçmuştu ki, genç kızın gözleri hâlâ yuvaya merkûzdu¹¹. Birdenbire gözlerinin etrafında hafif takallüsler¹² husule¹³ geldi. Kirpiklerinin ucunda nereye düşeceğini şaşırılmış muhteriz¹⁴, mühtez¹⁵ bir katre¹⁶ görüldü.

Bazı hasta kalpler vardır ki, en küçük vesilelerle müteheyiç¹⁷ olurlar. Onların cerihalarını¹⁸ açmaya en hafif bir

1 Ağırılık

2 Eğilim, eğilmiş

3 Kutlama, tebrik etme

4 Yükselmek, yücelmek

5 Büyük

6 Gömülmek

7 Mıknaşis gücü

8 Ardından gitmek

9 Balkon

10 Seyretmek

11 Bir yere dikilmiş göz

12 Kasılma, büzüşme

13 Meydana gelme

14 Çekingen

15 Titreyen, titrek

16 Damla

17 Heyecanlı

18 Yara

temas kifayet¹ eder. Bu aralık şehnişinin altından bir seda işitildi:

— Nemide!..

Nemide bahçeye doğru eğildi, gözlerindeki katre dudaklarını şimdi tezyin² eden tebessümün önünden tebahur³ ederek firar etti. İsmi telaffuz eden babasıydı.

— Ne var baba?

— İnmeyecek misin?

— Şimdi!..

Genç kız süratle odasına girdi, omuzlarındaki kürkü bir tarafa attı, vücudunu dar ve siyah bir elbiseye, saçlarını beyaz bir tüle hapsederek dışarı çıktı. Bir dakika sonra genç kız ayakları üzerinde yükselerek alnını babasının şefkat busesine⁴ arz ediyordu.

¹ Yetmek

² Süsleme

³ Buharlaştırma

⁴ Öpme

NEMİDE on altı yaşındaydı. Nahafet-i vücudu¹, sefafet-i cildi² Nemide'yi nem-nâk³ bir yerde açmış sarı bir çiçeğe yahut bir bahar bulutuna benzetirdi.

Tabiat çiçeklerden zarafeti, bulutlardan sefafeti⁴ toplamış da bir insan suretine koymuş denebilirdi.

Nemide ressamların, heykeltıraşların perestiş⁵ ettikleri, hilkatın⁶ bedialarını⁷ israf ederek halk⁸ ettiği vücutlardan değildi. Fakat Nemide şayanı dikkat⁹ hiçbir letafeti hususiyeye¹⁰ malik¹¹ olmadığı hâlde o kadar ulvî, o kadar şiir-âmiz¹² bir mecmua-i letaif¹³ arz ediyordu ki ruh teccessüm¹⁴ etmiş, nurdan bir kisveye bürünmüş zannolunurdu.

¹ Cılız vücudu

² Cildin saydamlığı

³ Nemli, ıslak

⁴ Temizlik

⁵ Tapınırcasına sevmeye

⁶ Yaratılış

⁷ Güzellik

⁸ Yaratma

⁹ Dikkate değer

¹⁰ Özel bir güzellik

¹¹ Sahip

¹² Şiirle karışık

¹³ Güzelliğin bütünlüğü

¹⁴ Canlanma, göz önüne gelme

Nemide mermerden masnu¹ gibi kollara, bir safha-i sîmin² gibi bir sineye malik değildi. Fakat Nemide'nin nahif vücudu; genç kıza narin bir bedia-i hilkat şeklini veriyordu.

Nemide'nin yalnız gözleri ulvî bir bedia idi. Kumral kıvrık kirpiklerle müzeyyen³ olan bu koyu mai gözler derinliklerine inmek mümkün olmayan bir sema-yı istiğrak arz ediyordu.

Bir vaziyet-i hazîned⁴ mürtesem⁵ olan kaşları bu gözlere o kadar acı, o rütbe rikkat-âver⁶ bir mana bahşediyordu ki o ulvî gözler yaşlardan mürekkep bir bulutla mestur gibi görünürdü.

İnce, renksiz dudakları bir şuhak-ı ıstırabı⁷ zapt için takallüs etmiş gibi Nemide'nin vechini⁸ bir hüzmün şiiiriyle örtmüştü. Babasının busesini aldıktan sonra genç kızın gözlerinde bir nur-ı saadet⁹ parladı, dudaklarını mesrur¹⁰ bir tebessüm açtı. Nağme-perdaz¹¹ bir sesle dedi ki:

— Bugün hava ne kadar güzel!

— Bu güzellik dün akşam hafif hafif düşen yağmurun bir neticesidir.

Nemide babasının elinde gül goncalarıyla dolu olan sepete bakarak:

— Bu sabah güllerinizden memnun musunuz?

— Memul¹² ettiğim kadar değil... Dün henüz tomurcuk

¹ Sanatla yapılmış

² Gümüş levha

³ Süslenmiş

⁴ Kederli durum

⁵ Resmedilmiş, çizilmiş

⁶ Merhamet, acıma

⁷ Acının nefesi

⁸ Yüz, sima

⁹ Mutluluk parıltısı, ışığı

¹⁰ Sevinç

¹¹ Ezgili, şarkı söyleyen

¹² Ummak, ümit etmek

hâlinde bulunan gülleri bugün sabahleyin açılmış göreceğim zannındaydım; fakat yüzde sekseni henüz ke'lerini¹ bile yırtmamışlar. Hele sağ köşedeki ocakta dün sana gösterdiğim fidanın hâlâ ne renkte olduğunu göremediğim için o kadar hiddetleniyorum ki...

— Yeni aldığınız değil mi?

— Evet, fakat mahiyetini² anlamak o kadar gecikti ki artık yeni diyemeyeceğim. Bilsen Nemide, bu fidanı bana veren rengini o kadar methediyordu ki...

Nemide babasını dikkatle dinliyormuş gibi başını sallıyordu; hakikatte³ ise senelerden beri kulaklarını dolduran bu gül bahislerine hiçbir ehemmiyet⁴ vermiyordu.

Baba ile kız, bahçenin meyve ağaçlarıyla muhat⁵ olan dar yolunu takip ediyorlardı. Ara sıra her ikisi de tevakuf⁶ ederek babası nazar-ı dikkatini celp⁷ eden bir gülü elindeki makasla kesip Nemide'ye veriyor, genç kız da aldığı gülleri tatlı bir tebessümle koluna takmış olduğu sepete yerleştiriyordu. Biraz sonra sepet doldu.

Nemide dedi ki:

— Artık almayacak!

— Ay doldu mu? Daha yarısını toplamadık...

Nemide'nin elinden sepeti aldı, başını aşağıya çevirerek eliyle tersine vurdu, güller çimenlerin üzerine saçıldı.

Nemide yeşil çimenlerin üzerinde pembe, sarı, kırmızı bir mecmua-i elvan⁸ teşkil eden bu güllerin yanına oturarak dedi ki:

¹ Çanak

² Nitelik

³ Gerçek

⁴ Önem

⁵ Kuşatılmış, çevrilmiş

⁶ Bekleme, durma

⁷ Dikkatini çekme

⁸ Renk topluluğu

— Siz ötekilerini toplayıncaya kadar ben bunlardan bir demet yapayım.

Genç kız ince parmaklarıyla gülleri birer birer ararak bazı lüzumsuz yapraklarını ve irice dikenlerini koparmaya başladı.

Ekseriya gözleri elindeki gülden ayrılarak ağaçların arasından siyah elbisesi görünen babasını takip eder veya bahçenin bir noktasında merkûz¹ kalırdı.

Nemide'nin elleri o kadar ağır hareket ediyordu ki, henüz güllerin yarısını tefrik² etmeksizin babası ikinci sepeti hamilen³ avdet⁴ etti.

— Artık bitti mi?

— Hayır, daha var. Lâkin yoruldum, biraz oturacağım.

Nemide'nin tam karşısında fındık değneğinden mamul⁵ bir iskemle vardı. Oraya oturdu. Bir müddet sakina- ne⁶ Nemide'nin yapmakta olduğu demeti seyretti. Genç kız bir maharet-i üstadaneyle⁷ her gülün arasında yapraklardan müteşekkil⁸ birer fasıla⁹ bırakarak ve muhtelif¹⁰ renkleri bir intizam ile takip ettirerek dizlerinin dibinde serilen güllerden büyük bir demet teşkil ediyordu. Biraz sonra artık ellerinin kavrayamadığı demeti dizlerinin üzerine koyarak birer birer aldığı gülleri demete yerleştirmeye başladı. Her gülü koydukça demeti çevirerek renklerin hüsn-i imtizacından¹¹ emin olmak için yana doğru eğilip

¹ Dikilmiş, saplanmış

² Ayırma

³ Yüklenmiş

⁴ Dönmek

⁵ Yapılmış

⁶ Sakince

⁷ Ustaca yetenekle

⁸ Oluşmuş

⁹ Ara

¹⁰ Çeşitli

¹¹ Uyumlu

bakıyordu. Nemide'nin ameliyatını¹ takip eden babası dedi ki:

- Son sırayı bir renkten tertip etmeli.
- Etrafına şimşir koymayayım mı?
- Hayır, hayır! Zaten sapların kısalığı müsait değil.

Bu esnada kumlar üzerinde bir ayak sesi işitildi. Nemi-de başını çevirdi, bu gelen hizmetçi kızdı.

- Ne var Nergis?
- Efendiye mektup...

Nemide'nin eli seri, gayriihtiyari² bir hareketle mektuba uzandı; gözleri zarfın üzerine inıtaf³ etti. Genç kızın beyaz cildine bir pembe renk yayıldı. Mektubu babasına verdi, tekrar demeti tanzime başladı; lâkin demetin her nasılsa ipi çözülmüş, güllerin bir kısmı yere dökülmüştü.

Beş dakika kadar sükût⁴ ettiler; babası mektupla, Nemide demetle meşguldü.

Nihayet babası başını kaldırarak hafif bir tebessümle dedi ki:

- Bu mektubun kimden olduğunu bilebilir misin?

Nemide dilinin ucuna kadar gelen bir ismi telaffuz etmemek için cebr-i nefis⁵ etti:

- Bilmem!
- Nail'den... Buraya gelmek üzere bu mektubu yazdığı gün hareket etmiş.
- Sahi mi?

Şu kelime o kadar gayriihtiyari ve azîm⁶ bir sevinç hissinin tercümanı olacak bir tarzda telaffuz olundu ki,

¹ İş, davranış

² Elde olmadan

³ Yönelme, eğilme

⁴ Susma

⁵ Kendini zorlamak

⁶ Büyük

Nemide'nin bazı gurub¹ bulutlarına intişar² eden ateş rengi gibi çehresini örten humret³ tezayüt⁴ etti. Başını önüne eğdi, gözleri artık büsbütün bozulmuş olan demete merkûz kaldı, mütefekkir⁵, sükût etti.

Baba, mütebessimane⁶ genç kızı seyrediyordu. Birdenbire Nemide bir takat-feresa⁷ kuvvete tahammül edemeyerek ve sesine mümkün mertebe lakayt bir tavır vererek dedi ki:

— Acaba ne gün gelebilir?

Babası zihninde hesap ediyormuş gibi gözlerini yarı kapadı. Biraz düşündükten sonra şu cevabı verdi:

— Pazartesi...

— Bugün perşembe değil mi? Demek üç gün var...

¹ Güneşin batması, gün batımı

² Yayılma

³ Kızılık

⁴ Artma, çoğalma

⁵ Düşünceli

⁶ Gülümseyerek

⁷ Güçsüz

ŞEVKET Bey zengin bir babanın ikinci oğluydu. Büyüyük kardeşinden sonra vefat eden babasını kaybettiği zaman Şevket Bey, Sultanahmet Caddesi'nde bir konak, Kanlıca'da bir yalı, iki çiftlik, bir zeytinlik, beş altı dükkân sahibi olmuştu.

Zaten validesini hiç tanımamış olan Şevket Bey, henüz yirmi iki yaşındayken babasını kaybettiği zaman kendisini pek yalnız, pek bîkes¹ bulmuştu.

Gerçi Şevket Bey için o zaman altı yedi yaşlarında bulunan biraderzadesi² bir medar-ı teselli³, bir refik⁴ olabilirdi. Lâkin çocuk o sırada ailesiyle beraber ikamet etmekte olan validesinin yanında bulunuyordu. Bu, Şevket Bey'i, Nail'e şiddetli bir muhabbetle rabtettmeye⁵ mani olmadı. Hiçbir yere masruf⁶ olmayan muhabbet ihtiyacı hatırasını daima sakladığı biraderinin yadigârı olan bu çocuğa münhasır⁷ kalmıştı.

Bir gün Şevket Bey, Nail'i görmek üzere ikametgâhına gittiği zaman çocuk hocasından dersini alıyordu. Amcası, bir köşeye çekilerek dersi sonuna kadar dikkatle takip etti.

¹ Kimsesiz, yalnız

² Kardeş çocuğu

³ Avunma sebebi, avuntu

⁴ Arkadaş

⁵ Bağlamak

⁶ Harcanmak

⁷ Sınırlı, bir kimseye ait

Nail ders esnasında o kadar şiddetli bir zekâ gösterdi ki, o gün Şevket Bey çocuğun bilahare¹ tahsilini kendisi müteahhit² olmasına dair validesinden resmen bir vaat talep etti. Bu vaat, pek büyük ve ciddi bir memnuniyetle ita³ olunduğu zaman Şevket Bey'in kalbinde tatlı bir sürûr⁴ hissi vardı. Biraz sonra bu hisse Nail gibi bir çocuğa malik⁵ olmak, baba namını taşımak arzusu inzimam⁶ etti. Bu arzu fikrinden haftalarca çikamadı.

Hususiyle Şevket Bey'in yalnızlığı kendisine teehhülü⁷ şiddetle bir ihtiyaç hâline getiriyordu.

Şevket Bey babasının hayatında her şeye heves etmiş, hemen her şeyden bir nebze malumat⁸ almıştı. Babasının hususi olarak kendisine tayin ettiği hocadan bir insan için elzem⁹ olan malumatı ahz¹⁰ ettikten sonra musikiye, resme, silah istimaline¹¹, ata binmeye, kürek çekmeye heves ederek bunların hiçbirinde sebat etmemekle beraber hepsine de istidadını¹² ispat etmişti.

Babasının vefatından sonra bunların hiçbirisi Şevket Bey'e kifayet¹³ etmedi. Genç adamın kalbinde dolmak mümkün olmayan bir boşluk vardı, bunu ancak şiddetli bir aşk doldurabilirdi.

Babasının vefatından bir sene sonraydı ki, bir cuma günü Şevket Bey Sultanahmet Caddesi'nden çıkıyordu.

¹ Sonra, sonradan

² Yüklenici, üstlenici

³ Verilme

⁴ Sevinç

⁵ Sahip

⁶ Ekleme, ilâve etme, katılma

⁷ Evlilik

⁸ Bilgi

⁹ Gerekli

¹⁰ Alma

¹¹ Kullanma

¹² Yetenek

¹³ Yeterli, yetmek

Birdenbire nazar-ı dikkatini yaşlıca bir hanım refakatinde¹ geçmekte olan bir genç kız celp² etti.

Genç adam kalbinde azîm³ bir galeyanın husule⁴ geldiğini hissetti, o zamana kadar duymadığı garip bir hissin tesiri altında kaldı.

Genç kız, Şevket Bey'in darbe-i nazarı⁵ altında ezilmiş gibi bir hicap⁶ tavrıyla geçti. Lâkin delikanlı kıvrıcık kumral kirpiklerle gölgelenmiş bir çift koyu yeşil gözleri görece kadar zaman bulmuş, ruhu onlardan seyelan⁷ eden cazibeye karşı titremişti.

Bir an zarfında Şevket Bey bu kızı cidden seveceğini anladı, onu gayriihiyari⁸ bir hareketle takip etti.

Biraz sonra genç kız ve annesi olduğu anlaşılan hanım, Şevket Bey'in ikametgâhına pek yakın bir ev önünde tevakuf⁹ ettiler.

Kendisini odasında yalnız bulduğu zaman Şevket Bey kalbinde birçok değişiklikler hissetti.

Artık evvelki gibi hissiyatı bir hüznün ile mestur¹⁰ değildi. Her vakit soğuk bir nazarla temaşa ettiği odasında bir ikbal handesi parlıyordu.

Bir hafta sonra yine bir cuma günü akşamı, Şevket Bey ciddi bir maksatla kalemi eline aldığı zaman artık hayatının yegâne ümidi şeklini almış olan genç kız hakkında şu malumata malik¹¹ bulunuyordu:

¹ Eşlik

² Çağırma, getirtme

³ Büyük

⁴ Meydana gelme

⁵ Bakış darbesi

⁶ Utanma

⁷ Akma, akıntı

⁸ İstemeden

⁹ Bekleme, durma

¹⁰ Kapalı, gizli, saklı

¹¹ Sahip

“Erbab-ı servet ve asaletten müteveffa¹ Sami Bey’in kızı... Şimdiki hâlde validesiyle yaşıyor. Henüz on dokuz yaşında...”

Genç adamın fikrinden şu malumat geçtikçe dudaklarının üzerine bir isim geliyordu:

— Naimel!..

Şevket Bey ciddi bir kararla önündeki kâğıda yazmaya başladı. Bu, genç kızın annesine hitaben izdivaç² talebini mütezammın³ bir mektuptu.

Bir ay sonra Şevket Bey genç zevcesinin⁴ dizleri dibinde hayatın en büyük saadetinden müstefit⁵ oluyordu. Lâkin heyhat! Hayatta en az devam eden, saadettir.

İzdivaçlarından henüz iki ay cereyan etmişti ki genç kadın bir tabibin tedavisine muhtaç olacak derecede hasta bulunuyordu.

Muayeneden sonra tabip hastanın yanına çıktığı zaman, çehresinde mühim bir mesele düşünüyormuş gibi ciddi bir mana okunuyordu. Şevket Bey bu manayı hissetti; tabibin teminatı, sükûn⁶ verecek mahiyette olamadı, birkaç gün sonra birkaç tabip hastanın etrafında içtima⁷ ediyordu.

Genç kadın zevcinin gösterdiği muhabbet takayyüdlirine⁸ karşı tatlı bir tebessümle tabiplerin suallerine cevap veriyor ve şefkatle dolu nazarlarla zevcini temine çalışıyordu.

Şevket Bey zevcesini delicesine bir aşkla seviyordu. Pek kısa bir hayat-ı müşterek⁹ muhabbetini bir rabıta-i şedide¹⁰

¹ Ölü

² Evlilik

³ İçeren

⁴ Nikâhlı kadın, eş

⁵ Yararlanan, faydalanan

⁶ Durma, hareketsiz kalma

⁷ Toplanma, toplantı

⁸ Dikkatli davranma, özen

⁹ Ortak hayat

¹⁰ Şiddetli bağlılık, bağlanma

hâline getirmiş, genç adamı zevcesine bütün hissiyatıyla, bütün efkârıyla rabt ve takyit¹ etmişti.

*

**

Tabiplerden biri genç kadını kemal-i dikkatle² muayene etti. Şevket Bey muayene neticesini anlamak için tabibin çehresindeki âsârı³ teftiş ediyordu. Uzun bir muayeneden sonra tabipler hastayı temin ederek dışarıya çıktılar. Şevket Bey buna muntazırımı⁴ gibi tehalükle⁵ kendilerini takip etti. Refiklerinin Osman Bey namıyla tesmiye⁶ ettikleri ve kâffesinden⁷ mahir olduğu orada hazır bulunan hem-meslekleri⁸ tarafından gördüğü hürmetle sabit olan tabibi bir tarafa çekerek dedi ki:

— Beyefendi! Rica ederim, muayenenizin netayicini⁹ bana tamamen haber veriniz. Böyle bir mesele-i hayatta¹⁰ hissiyat-ı zayıfı¹¹ idare etmek üzere hakikati saklamak sizce tecviz¹² edilmez zannederim.

Müteessirane¹³ telaffuz edilen bu sözlere mukabil¹⁴ tabip, tatlı olmasına gayret ettiği bir tebessümle şu cevabı verdi:

— Zevcenizin hâli zannettiğiniz gibi tehlikeli değildir.

¹ Bağlamak

² Dikkatlice

³ İz, belirti

⁴ Bekleyen, gözleyen

⁵ Can atma

⁶ Ad koyma, adlandırma

⁷ Hep, bütün

⁸ Meslektaş

⁹ Sonuç

¹⁰ Hayati mesele

¹¹ Zayıf duygular

¹² Uygun görme, izin verme

¹³ Üzgün

¹⁴ Karşılık

Hatta bu derece telaş etmekliğiniz hastanın tedaviye ihtiyacından ziyade sizin şiddet-i muhabbetinize¹ mahmul² olmalıdır. Size söyleyeceğim hakikat veya daha doğrusu edebileceğim tavsiye o muhabbetin şiddetini tenkis³ etmektir. Zevcenizi, istirahate ziyadesiyle muhtaç görüyorum. Teessüs-i bünyevîsini⁴ pek zayıf buldum, fakat hüsn-i idare⁵ olunur ve hususiyle böyle zaifü'lbünye⁶ olan kadınlar için pek mühlik⁷ olan gebelikten içtinap⁸ olunursa zevceniz kemal-i sıhhatle⁹ imrar-ı hayat¹⁰ eder.

Tabipler gittikleri zaman Şevket Bey kalbinde bir hançerin eser-i darbesini hissetti.

Ağlamak korkusuyla zevcesinin yanına girmeye cesaret edemedi. Bir hayli zaman sokağa nazır olan pencereden baktı. Gözlerinin önünden geçen yolcuları bir bulut arasından görüyordu. Nihayet içeriden zayıf bir ses işitildi:

— Bey! Niçin gelmiyorsunuz?

Bu ses genç adamın vücudundan şedit¹¹ bir raşe¹² cereyan ettirdi, başını çevirerek şu cevabı verdi:

— Geliyorum Naime!..

Bu akşam Şevket Bey uyuyamadı. Odasında sabaha kadar gezindi, zihnini yalnız iki fikir işgal ediyordu. Zevcesinin hastalığı, baba olmak ümidinin mahvı...

¹ Aşırı sevgi

² Yüklü olmak, yüklenmiş olmak

³ Azaltma, indirme

⁴ Beden yapısı

⁵ İyi yönetme

⁶ Zayıf bünye

⁷ Öldürücü

⁸ Çekinme, sakınma

⁹ Sağlıklı

¹⁰ Hayatını devam ettirmek

¹¹ Şiddetli

¹² Titreme, titreyiş

Lâkin Şevket Bey bu iki fikrin birincisinde musib¹ olduğu kadar ikincisinde yanılıyordu; zira Naime hamileydi...

Hamlin² devam ettiği müddette Naime mütemadi³ bir ıstırap içinde yaşadı.

Hastayı muayene eden tabipler, hususiyle Osman Bey, genç kadını hemen mutlak denebilecek kadar aşikâr bir tehlikeye ilka⁴ eden bu haml'e karşı bir tedbir bulamıyorlardı.

Hamlin tahakkuku⁵ Şevket Bey için müthiş bir darbe oldu. Sevgili zevcesinin, bir vücudu hayata koyacağı sırada mezarın eşiğine ayak bastığını düşündükçe genç adam âmâlinin⁶ kendisinde tecemmü⁷ ettiği bu kadını gasp etmek için müthiş kollarını uzatan memata karşı ne yapacağını bilemiyordu, deli gibiydi...

Bir gün harikulade bir karar almış gibi kemal-i ciddiyetle⁸ tabip Osman Bey'in elini tutarak kulağına bir şey söyledi. Tabip buna mukabil⁹ nevmidane¹⁰ tebessüm ederek:

— İskat-ı cenin¹¹ mi? Siz çocuk musunuz? cevabını verdi.

Bu esnada hasta, odasında derin bir baygınlıkla yatmaktaydı. Her ikisi de ayaklarının uçlarına basarak içeriye girdiler.

Naime koltuk sandalyesinin içine gömülmüş, kolları

¹ İsaetli

² Hamilelik

³ Devamlı

⁴ Atma

⁵ Gerçekleşme

⁶ Emeller

⁷ Toplanma, yığılma

⁸ Ciddiyetle

⁹ Karşılık

¹⁰ Ümitsizce

¹¹ Çocuk düşürme, aldırma

bîtab¹ aşağıya doğru sarkmış; nazarsız, boş gözleri meçhul bir noktada kaybolmuş; şedit² bir veca³ renksiz, soluk dudaklarını taklis⁴ etmiş; sarı, bir meyyit⁵ gibi gayrı müte-hassis⁶ yatıyordu.

Bu manzaraya karşı Şevket Bey, Osman Bey'e yeis-â-miz⁷ bir nazarla baktı, kirpiklerinin ucunda iki katre⁸ yaş titredi. Osman Bey genç adamı metanete davet eder bir hareketle Naime'nin elini tuttu. Pek ciddi bir tavırla nabzını dinledi.

Bu esnada genç kadının gözleri merkûz⁹ olduğu noktayı terk ederek karşısındaki çehreleri görmeksizin seyrediyordu. Naime'nin bu gibi baygınlıkları pek kesretle¹⁰ vaki¹¹ olmakla beraber sair¹² zamanlar sıhhatteymiş gibi bulunurdu. Şevket Bey genç kadını hiçbir tehlike içinde bulunmuyormuş gibi evin içinde dolaşır gördüğü zamanlar kalbinde büyük büyük ümitlerin inkişafını¹³ hissederci.

Lâkin hamlin¹⁴ sekizinci ayı evailinde¹⁵ Naime şiddetli evca altında feryat etmeye başladı.

Bazı zamanlar olurdu ki genç kadın tecennün¹⁶ etmiş gibi, sinisini yırtan acılar içinde kendisini yerlere atar,

¹ Güçsüz, bitkin, yorgun

² Şiddetli

³ Ağrı, acı

⁴ Büzmek, kasmak

⁵ Ölü

⁶ Duygusuz

⁷ Üzüntülü

⁸ Damla

⁹ Dikilmiş

¹⁰ Çoklukla

¹¹ Gerçekleşme, meydana gelme

¹² Diğer

¹³ Açılma, gelişme

¹⁴ Hamilelik

¹⁵ Başlangıç

¹⁶ Aklını oynatma, delirme

bütün azasını ateşin¹ mangelerele kıvıran bu müthiş ızdırabı çıkarıp atmak istiyormuş gibi sinisini yırtardı. O zamanlar Şevket Bey görmemek, işitmek için kaçardı.

Bir ay kadar bütün evin içi sine-çâk² feryatlarla tannin-endaz³ oldu.

Bir gece, saat altı raddelerindeydi ki Naime bağteten⁴ ateşten bir şişin saplandığını hissetti, bağırmaya cesaret edemedi, ancak yatağının içinde doğrulmaya muvaffak olabildi, lâkin bundan ziyade bir hareket etmek kabil olmadı.

Sedirin üzerine uzanmış olduğu hâlde zevcesini dalgın bir nazarla temaşa⁵ eden Şevket Bey evvela bir şey anlayamadı. Lâkin Naime'nin rengi o kadar sararmış, gözleri mutattan⁶ o derece ziyade açılmıştı ki genç adam ayağa kalktı, yatağa yaklaştı:

— Ne oldun, Naime, rahatsız mısın? dedi.

Naime cevap vermedi.

Şevket Bey daha telaşlı bir sesle tekrar etti:

— Neyin var Naime? Niçin cevap vermiyorsun?

Genç kadın lakırdı⁷ söyleyemiyordu, cevap vermek için dudaklarını açmak istedi, çeneleri harikulade bir kuvvetle kilitlenmişti.

O zaman sevgili zevcine ıstırabını ifhama⁸ adem-i iktidarını⁹ anlatan zavallı kadının gözlerinden bütün azabına tercüman olacak kadar yeis-engiz iki katre yaş renksiz

¹ Coşkun

² Yüreği yaralı

³ Çınlayan, inleyen

⁴ Birdenbire, ansızın

⁵ Seyretme

⁶ Her zamanki gibi

⁷ Söz

⁸ Anlatma

⁹ Güçsüz

yanakları üzerinde yuvarlandı. Bu iki katreyi bir tufanî¹ sirişk² takip etti, genç kadın ilk defa ağlıyordu.

Bu manzaradan Şevket Bey korktu, dışarıya hücum etti, mecnun gibi aşağıya koştu, bulunduğu hâl-i perişanî-yeye³ dikkat etmeden sokağa çıktı; karanlıkta, gece yarısı yıldırım kadar bir süratle sokakları geçmeye başladı.

Biraz sonra Osman Bey’le beraber avdet⁴ ediyorlardı. Evde kendilerine muntazır⁵ bir kabile⁶ buldular.

Tabip ve kabile hastanın yanına girerken Şevket Bey kendilerini takip etmek istedi, lâkin Osman Bey genç adamın elini şiddetle sıkarak dedi ki:

— Rica ederim, bizi rahat bırakınız. Sizin orada huzurunuz, icap eden ameliyatın icrasında suubet⁷ göstermekten başka bir şeye yaramaz.

Bu sözler Şevket Bey’i tevakkufa⁸ mecbur etmişti. Lâkin şu “ameliyat” sözü samiasında⁹ fena bir surette teker-rür¹⁰ ediyordu.

Osman Bey bu kelimeyi beyhude¹¹ yere telaffuz etmişti. Hastanın hakikaten ameliyata ihtiyacı vardı. Tabip, kabile ile görüştüktan sonra hastanın hâlinin bir haml-i kable’l-miaddan¹² ibaret olduğunu anlamıştı.

Şevket Bey şaşkın şaşkın yukarıya, odasına çıktı. Di-

¹ Şiddetli

² Gözyaşı

³ Perişan bir hal

⁴ Dönmek

⁵ Bekleyen

⁶ Topluluk

⁷ Zorluk, güçlük

⁸ Bekleme, durma

⁹ Duyma

¹⁰ Tekrar

¹¹ Boş yere

¹² Erken doğum